

Інвестиційні ризики енергетичних підприємств в поствоєнній економіці

¹Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

²Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Анотація. *Загрози фізичного знищення, втрата можливості швидкого відновлення, зниження екологічності та ефективності призводять до низького рівня стійкості галузі, а звідси і сумнівності сталого розвитку в найближчому. Останнім часом на ринку енергетики відбулись істотні зміни в регулюванні. Через постійні обстріли енергетичних об'єктів страждає не тільки ринок енергетики, а й уся економіка загалом. Запропоновано розбудову енергетичної інфраструктури орієнтувати на зменшення кількості енергетичних підприємств-гігантів, здійснити максимальний перехід на децентралізовану і диференційовану енергетику, яка б поєднувала в собі всі можливі для використання джерела енергії. Фінансовою платформою для такої структурної перебудови може стати популярна інвестиційна стратегія імпаکت-інвестування, впровадження якої базується на ризик-аналізі. Наведено шляхи подолання інвестиційних ризиків енергетичних підприємств.*

Ключові слова: інвестиційні ризики; енергетичні підприємства; імпакт-інвестування;

Investment Risks of Energy Enterprises in the Post-War Economy

Abstract

Threats of physical destruction, loss of rapid recovery capability, and reduced environmental sustainability and efficiency contribute to the low resilience of the industry, casting doubt on its sustainable development in the near future. Recently, significant regulatory changes have occurred in the energy market. Continuous attacks on energy facilities impact not only the energy sector but also the entire economy. It is proposed to orient the development of energy infrastructure toward reducing the number of energy giants and maximizing the transition to a decentralized and diversified energy system that integrates all available energy sources. A financial platform for such structural transformation could be the widely adopted impact investing strategy, whose implementation is based on risk analysis. Solutions to mitigate investment risks for energy enterprises are presented.

Keywords: investment risks; energy enterprises; impact investing;

Зовнішні глобальні виклики довели, що сфера енергетика є однією з пріоритетних в Україні, так як гарантує не тільки енергетичну безпеку, а й є елементом національної безпеки.. Енергетичний баланс держави станом на 2022 рік за типами джерел енергії складався з атомної енергії (> 21%), вуглеводневої (сиря нафта та природний газ, > 19%), вугільної (> 14 %) та відновлювальної енергетики за різними джерелами (вітер, сонце, вода, відходи тощо). Частка відновлювальних джерел енергії з 2000 до 2020 років постійно зростала і на кінець 2020го досягла понад 12 % за даними Державної служби статистики України, що сформувало базис для якісного і своєчасного енергетичного переходу до безвуглецевої енергетики – енергетики кліматично нейтральної, безпечної та сталої. Збалансована система енергоспоживання, технічна надійність та стабільність постачання енергії, її екологічна відповідність є стратегічними пріоритетами держави у поствоєнній економіці.

Останнім часом на ринку енергетики відбулись істотні зміни в регулюванні. Причиною цього стало виконання Україною міжнародних правових норм енергетичного законодавства ЄС. Україна зробила вагомий прогрес за останні п'ять років у виконанні вимог Третього Енергетичного пакету ЄС, зокрема щодо розмежування функцій з передачі, розподілу та виробництва електроенергії, спрощення доступу до електричних мереж для споживачів та виробників, а також впровадження ринкових механізмів формування ціни на електроенергію [1].

Через постійні обстріли енергетичних об'єктів страждає не тільки ринок енергетики, а й уся економіка загалом. Це пов'язано із тим, що через відключення світла значно скоротився обсяг промислового виробництва. Особливо важким періодом були перші масові атаки, оскільки підприємство не було готове до таких ситуацій. Зараз український бізнес став більш пристосованим до цього. Через дефіцит електроенергії найбільше страждали металургійні та

видобувні підприємства, харчова промисловість з перероблення м'ясних і молочних продуктів, хімічна промисловість, будівництво [2].

Однак відновлення енергетичної галузі, а відтак і економіки України, потребує значних інвестицій, зокрема капітальних. Країни – партнери України – всесторонньо допомагають нашій державі уникнути блекаутів та енергетичного колапсу, найбільше проводячи фінансування естренного обігового капіталу.

Першою була гарантія ЄС на суму 35,625 млн євро, надану через Європейський фонд сталого розвитку (EFSD), а другою була гарантія, надана Великою Британією, на суму 48,6 млн євро. А також Спеціальний фонд акціонерів ЄБРР (SSF) додатково вніс 1,875 млн євро Також ЄБРР було підписано 3 незабезпечені гарантії для підтримки закупівлі газу Нафтогазом. Гарантії надано: Канадою (на суму 36,5 млн євро), Німеччиною (50 млн євро), Францією (50 млн євро). ЄБРР також підписав угоду про внесок з Норвегією у розмірі 2 млрд норвезьких крон, яка надасть Нафтогазу грант на здійснення додаткових критичних закупівель газу [3]. Але розбудова (через реінжиніринг та бенчмаркінг) енергетичної інфраструктури повинна орієнтуватися на зменшення кількості енергетичних підприємств-гігантів, максимальний перехід на децентралізовану і диференційовану енергетику, яка б поєднувала в собі всі можливі для використання джерела енергії. Фінансовою платформою для такої структурної перебудови може стати популярна інвестиційна стратегія імпакт-інвестування, впровадження якої базується на ризик-аналізі.

Практика імпакт-інвестування у період воєнного конфлікту показує, що фінансування є завжди помірним унаслідок високого ризику. Масштабне імпакт-інвестування можливе лише після підписання мирних угод та остаточного припинення воєнних дій. Міжнародний досвід підтверджує, що обсяги фінансової підтримки в перші роки миру перш за все направляються на вирішення поточних життєзабезпечувальних потреб, наприклад, тимчасове працевлаштування, переважно в сфері відновлення інфраструктури. Лише після цього з'являється зелене світло на реалізацію більш масштабних імпакт-інвестиційних проєктів у середньо- та довгостроковому періоді [4].

Але практика імпакт-інвестування теж підлягає інвестиційним ризикам, які є критичним аспектом для забезпечення стабільного розвитку енергетичної галузі. Розуміння сутності цих ризиків, їх класифікації та шляхів мінімізації є ключовими для залучення інвестицій та відновлення енергетичного сектора (рис. 1).

Рисунок 1 – Шляхи подолання інвестиційних ризиків для поствоєнного відновлення енергетичної галузі України

Таким чином можемо рекомендувати з метою диверсифікації інвестицій проводити розподіл інвестиційних ресурсів між різними проектами, технологіями та ринками для зменшення впливу негативних факторів на окремі інвестиції; страхування ризиків проводити шляхом використання страхових інструментів для захисту від можливих фінансових втрат, пов'язаних з реалізацією інвестиційних проектів; здійснюючи проведення детального техніко-економічного обґрунтування інвестиційних проектів з урахуванням можливих ризиків та розробкою стратегій їх мінімізації отримуємо досконалий аналіз проектів; інвестування в навчання та розвиток співробітників для забезпечення ефективного управління проектами та швидкого реагування на виникаючі ризики досягається шляхом підвищення кваліфікації персоналу; співпраця з міжнародними донорами потрібна для залучення досвіду та ресурсів міжнародних фінансових інституцій для підвищення надійності та стійкості інвестиційних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фелів, О. (2023). Енергетика під час війни: чого очікувати українцям. Юридична Газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/energetika-pid-chas-viyni-chogo-ochikuvati-ukrayincyam.html>
2. Шкварчук Л. О. , Корпало І. Р. , Кардашова Ю. А. Оцінювання інвестиційних потоків в умовах воєнного стану. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 1/2(74/75). Львів: НЛТУ України, 2023. С. 93–98.
3. EBRD (2023). The EBRD and the war on Ukraine. EBRD Report. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/war-on-ukraine>
4. Артеменко, А., Пластун, О., & Михайлов, Д. (2022). Ризик, аналіз, перспективи імпаکت-інвестування в постконфліктне відновлення економіки України. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, 2(44), 5 - 13. <https://doi.org/10.55643/ser.2.44.2022.448>

Гораль Ліліана Тарасівна, д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, м. Івано-Франківськ
liliana.goral@gmail.com

Хом'як Олег Володимирович, аспірант кафедри нафтогазової інженерії та технологій Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

Horal Liliana, Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk.

Oleg Khomiak, PhD student at the Department of Business Economics, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic,” Poltava.